



KOMMISSIONEN FOR DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABER

Bruxelles, den 27.3.2001
COM (2001) 166 endelig

KOMMISSIONENS ARBEJDSDOKUMENT

Gensidig anerkendelse af afgørelser om forældremyndighed

Gensidig anerkendelse af afgørelser om forældremyndighed

1. RESUMÉ

Fællesskabet har sat sig som mål at skabe et egentligt retligt område, således at afgørelser, der er truffet i én medlemsstat, vil kunne anerkendes og fuldbyrdes i hele Den Europæiske Union.

På det familieretlige område har denne frie bevægelighed for afgørelser en direkte indvirkning på borgernes dagligliv. Dette gælder så meget desto mere i dag, hvor der i stigende grad knyttes familiemæssige forbindelser mellem personer, der er statsborgere eller bosatte i forskellige medlemsstater, og hvor familiemedlemmer også i stigende grad vælger at leve i forskellige dele af EU efter opløsningen af en familie. *Rådets forordning 1347/2000 af 29. maj 2000 om kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser i ægteskabsager samt i sager vedrørende forældremyndighed over ægtefællernes fælles børn* (Bruxelles II-forordningen) omhandler gensidig anerkendelse af visse retsafgørelser, der træffes i forbindelse med skilsmisse eller separation. Men for det første har denne forordning et begrænset anvendelsesområde, og for det andet er en fuldbyrdelsesprocedure stadig nødvendig, for at en dom, der er afsagt i én medlemsstat, kan blive fuldbyrdet i en anden.

Rådet (retlige og indre anliggender) vedtog på sit møde den 30. november 2000 et ambitiøst program, som tog sigte på at afskaffe fuldbyrdelsesproceduren på det civil- og handelsretlige område. På det familieretlige område omfatter allerede programmets første etape en udvidelse af Bruxelles II-forordningens anvendelsesområde samt et særligt projekt for afskaffelse af fuldbyrdelsesproceduren i forbindelse med samværsret.

Ved samme lejlighed konkluderede Rådet, at arbejdet med et fransk initiativ vedrørende afskaffelse af fuldbyrdelsesproceduren i forbindelse med samværsret kun kunne foregå sideløbende med arbejdet med udvidelsen af Bruxelles II-forordningens anvendelsesområde. Dette vil sikre ligebehandling af alle børn, idet der således tages hensyn til de samfundsmæssige realiteter, som f.eks. ændrede familiestrukturer.

Nærværende arbejdsdokument indeholder en række foreløbige overvejelser over gennemførelsen af første etape af programmet for gensidig anerkendelse af afgørelser på det familieretlige område, samtidig med at det gør det muligt at lade arbejdet med initiativet vedrørende samværsretten fortsætte. Afsnit 2 beskriver udviklingen i henhold til EF-traktaten i det retlige samarbejde i sager vedrørende forældremyndighed, medens afsnit 3 giver et overblik over det internationale retsgrundlag og bl.a. diskuterer virkningerne af Fællesskabets tiltrædelse af Haagerkonventionen af 1996 om forældremyndighed. Afsnit 4 omhandler udvidelsen af Bruxelles II-forordningens anvendelsesområde, de nødvendige regler vedrørende kompetence og en række tilknyttede spørgsmål og materielle overvejelser. Endelig indeholder afsnit 5 nogle afsluttende bemærkninger, hvor udvidelsen af Bruxelles II-forordningen sættes i relation til Kommissionens arbejde inden for området.

Formålet er at kunne forelægge et forslag fra Kommissionen til en forordning om forældremyndighed.

2. VIGTIGE ETAPER AF UDVIKLINGEN I DET RETLIGE SAMARBEJDE - PÅ GRUNDLAG AF EF-TRAKTATEN - OM ANLIGGENDER VEDRØRENDE FORÆLDREMYNDIGHED

December 1998 – Wien-handlingsplanen

Allerede med Maastricht-traktaten havde medlemsstaterne anerkendt, at retlige og indre anliggender er fællesanliggender. Men på dette tidspunkt skulle foranstaltninger på dette område have form af internationale konventioner, som skulle vedtages enstemmigt af medlemsstaterne og ratificeres af de nationale parlamenter.

Det Europæiske Råd i Wien i december 1998 støttede en handlingsplan for etablering af et område med frihed, sikkerhed og retfærdighed, som skulle forberede ikrafttrædelsen af Amsterdam-traktaten, bl.a. bestemmelserne om civilretligt samarbejde. Wien-handlingsplanen tog sigte på at give borgerne i EU en fælles retsbevidsthed gennem let adgang til den kompetente domstol, klar identificering af den relevante lovgivning, adgang til hurtig og retfærdig sagsbehandling samt effektive fuldbyrdesprocedurer.

Maj 1999 - Amsterdam-traktaten

Amsterdam-traktaten, som trådte i kraft den 1. maj 1999, var af afgørende betydning, idet den gav mulighed for anvendelse af fællesskabsmekanismer i forbindelse med visse centrale politikker inden for retlige og indre anliggender, herunder det civilretlige samarbejde. Denne overførsel af det civilretlige samarbejde fra tredje til første søjle gav nye muligheder for at fremskynde og uddybe arbejdet på området.

Med henblik på gradvis at skabe et område med frihed, sikkerhed og retfærdighed vedtager Rådet foranstaltninger på området retligt samarbejde i civilsager, som har grænseoverskridende virkninger, i det omfang foranstaltningerne er nødvendige af hensyn til det indre markeds funktion¹. Der kan være tale om foranstaltninger til at opnå en større og forenklet anerkendelse og fuldbyrdelse af afgørelser i civil- og handelssager samt til at fremme foreneligheden mellem medlemsstaternes gældende regler om konflikter vedrørende lovvalg og stedlig kompetence².

Oktober 1999 - Milepæle i Tammerfors

Det Europæiske Råd i Tammerfors i oktober 1999 betød en række milepæle for etableringen af et egentligt område med frihed, sikkerhed og retfærdighed i Den Europæiske Union. Europa-Kommissionen blev anmodet om at føre en "resultattavle" over målsætninger og planlagte foranstaltninger på de forskellige områder. Med henblik på etableringen af det retlige område godkendte Det Europæiske Råd princippet om en gensidig anerkendelse af retsafgørelser, hvilket "bør være hjørnestenen i det retlige samarbejde inden for EU på både det civil- og det

¹ *Traktaten om oprettelse af Det Europæiske Fællesskab* ("EF-traktaten"), Afsnit IV (visum, asyl, indvandring og andre politikker i forbindelse med den frie bevægelighed for personer), artikel 61, litra c), og artikel 65. Anvendelsen af dette traktat er undergivet bestemmelserne i protokollerne om Det Forenede Kongeriges, Irlands og Danmarks stilling (artikel 69).

² I en overgangsperiode på fem år efter Amsterdam-traktatens ikrafttrædelse træffer Rådet afgørelse med enstemmighed på forslag fra Kommissionen eller på initiativ af en medlemsstat og efter høring af Europa-Parlamentet (artikel 67). Der vil efter Nice-traktatens ikrafttrædelse fortsat kræves enstemmighed i forbindelse med foranstaltninger på det familieretlige område.

strafferetlige område"³, og opfordrede til større overensstemmelse på det civile område. Således hed det:

“På det civile område opfordrer Det Europæiske Råd Kommissionen til at fremsætte et forslag om yderligere begrænsning af de mellemliggende foranstaltninger, der stadig kræves for at muliggøre anerkendelse og fuldbyrdelse af en afgørelse eller en dom i den anmodede stat. Som et første skridt bør disse mellemliggende procedurer afskaffes for så vidt angår afgørelser om mindre krav på handels- og forbrugerområdet samt med hensyn til visse retsafgørelser i familietvister (f.eks. krav vedrørende underholdsbidrag og samværsret). Sådanne afgørelser vil da automatisk være anerkendt i hele EU uden mellemliggende procedurer eller grund til at nægte fuldbyrdelse. I forbindelse hermed kan der fastlægges en række minimumsstandarder for specifikke aspekter af civil retspleje”⁴.

Maj 2000 – Bruxelles II-forordningen

Bruxelles II-forordningen fastsætter regler om kompetence, automatisk anerkendelse og forenklet fuldbyrdelse af retsafgørelser i ægteskabssager samt i sager vedrørende forældremyndighed over ægtefællernes fælles børn (se bilag 1)⁵. Sidstnævnte regler blev tilføjet på et senere stadium af overvejelserne for at tage hensyn til den kompetence, skilsmisdomstolene i mange medlemsstater har i spørgsmål om forældremyndighed.

For så vidt angår forældremyndighed er Bruxelles II-forordningen begrænset til at omfatte afgørelser om forældremyndighed over ægtefællernes fælles børn, som er afsagt i forbindelse med ægteskabssager. Dette betyder, at forordningen hverken omfatter familiesituationer, som er opstået gennem andre forbindelser end ægteskab, eller andre afgørelser end dem, der er truffet på tidspunktet for skilsmisse eller separation. Desuden er fuldbyrdelsesproceduren stadig nødvendig, inden en dom, der er afsagt i én medlemsstat, kan fuldbyrdes i en anden.

Juli 2000 – Fransk initiativ vedrørende samværsret

På grundlag af Bruxelles II-forordningen forelagde Frankrig den 3. juli 2000 et initiativ, der tager sigte på, gennem afskaffelse af fuldbyrdelsesproceduren, at lette samværsretten over grænserne, når det drejer sig om børn af skilte eller separerede forældre⁶. I sin oprindelige version vedrørte

³ Konklusionerne fra Det Europæiske Råd i Tammerfors, punkt 33.

⁴ Konklusionerne fra Det Europæiske Råd i Tammerfors, punkt 34.

⁵ *Rådets forordning (EF) nr. 1347/2000 af 29. maj 2000 om kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser i ægteskabssager samt i sager vedrørende forældremyndighed over ægtefællernes fælles børn*, EFT L 160/2000, s. 19. Rådet havde den 28. maj 1998 godkendt en konvention om kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser i ægteskabssager og anbefalet, at medlemsstaterne vedtog den (EFT C 221/1998, s. 1) i henhold til artikel K.3 i Maastricht-traktaten. Imidlertid kunne medlemsstaterne ikke ratificere konventionen, da dette ville være et brud på princippet om loyalitet over for Fællesskabet på grund af ikrafttrædelsen af Amsterdam-traktaten, og især fordi der allerede forelå et forslag til et fællesskabsinstrument. Som et resultat heraf er indholdet af Bruxelles II-forordningen, herunder dens begrænsede anvendelsesområde, i vid udstrækning overtaget fra 1998-konventionen med de nødvendige tilpasninger til den nye institutionelle ramme.

Det skal bemærkes, at hverken ejendomsret i kraft af ægteskabsforhold eller arv efter loven eller testamente hidtil har været omfattet af noget fællesskabsinstrument.

⁶ *Initiativ fra Den Franske Republik med henblik på Rådets forordning om gensidig fuldbyrdelse af afgørelser om samværsret*, EFT C 234/2000, s. 7. Det franske initiativ er baseret på EF-traktatens artikel 61, litra c), og artikel 65. Det Forenede Kongerige og Irland har meddelt, at de har til hensigt at deltage i initiativet.

initiativet afgørelser henhørende under Bruxelles II-forordningen, som giver samværsret over grænserne til en af forældrene til et barn under 16 år.

Dette forordningsinitiativ er baseret på princippet om gensidig anerkendelse af eksigibiliteten af visse retsafgørelser vedrørende samværsret, hvilket bør adskilles fra selve fuldbyrdelsen. Afskaffelsen af fuldbyrdelsesproceduren betyder, at der ikke længere kræves en særlig procedure i fuldbyrdelsesmedlemsstaten, inden fuldbyrdelsen kan ske. Initiativet berører således ikke fuldbyrdelsen, som gennemføres i henhold til lovgivningen i fuldbyrdelsesmedlemsstaten.

Som modvægt til disse afgørelses direkte eksigibilitet i alle medlemsstater omfatter initiativet følgende garantier:

- en hasteprocedure ved domstolene i den medlemsstat, hvor barnet har sit sædvanlige opholdssted, hvilket giver mulighed for, at fuldbyrdelse under visse omstændigheder kan nægtes (hvis fuldbyrdelsen ville bringe barnets interesser alvorligt i fare, eller hvis der foreligger en anden eksigibel afgørelse, som er uforenelig), og
- en garanti for, at barnet vil vende tilbage efter sit ophold i udlandet (dette betyder for det første, at bortset fra øjeblikkelige foranstaltninger for at beskytte barnet kan myndighederne i den medlemsstat, hvor barnet opholder sig, under barnets ophold ikke udøve kompetence til at ændre den udenlandske dom, der fuldbyrdes, og for det andet, at de har begrænsede beføjelser til at beordre barnets tilbagevenden).

En styrkelse af de samarbejds mekanismer, der allerede eksisterer under de Haagerkonventioner, der omtales i afsnit 3, er forudset med henblik på informationsudveksling, tilskyndelse til frivillig udøvelse af samværsret og for om nødvendigt at sikre fuldbyrdelsen af disse rettigheder gennem anvendelse af tvangsmidler.

Initiativet repræsenterer de første bestræbelser på at afskaffe fuldbyrdelsesproceduren på et begrænset, om end følsomt område. Imidlertid konkluderede Rådet (retlige og indre anliggender) på sit møde den 30. november 2000, at initiativet på grund af dets begrænsede rækkevidde kun burde videreføres sideløbende med arbejdet med at udvide anvendelsesområdet for Bruxelles II-forordningen, for at sikre ligebehandling af alle børn⁷. Det svenske formandskab har meddelt, at arbejdet vil fortsætte i begge retninger.

December 2000 – Program for gensidig anerkendelse

I overensstemmelse med Tammerfors-konklusionerne vedtog Rådet og Kommissionen i december 2000 et program for foranstaltninger til gennemførelse af princippet om gensidig anerkendelse inden for fire områder⁸. For hvert område er formålet en gradvis afskaffelse af fuldbyrdelsesproceduren i tre etaper, hvilket kan ledsages af indførelsen af horisontale foranstaltninger. For så vidt angår forældremyndighed kan der for sidstnævnte foranstaltningers vedkommende være tale om harmonisering af regler for lovvalg samt overvejelser vedrørende barnets tarv og dets stilling i forbindelse med proceduren.

Nedenstående oversigt viser de foranstaltninger, der indgår i programmets område II.

⁷ I deres udtalelser satte Europa-Parlamentet og Det Økonomiske og Sociale Udvalg også spørgsmålstegn ved det franske initiativs begrænsede rækkevidde.

⁸ *Program med foranstaltninger med henblik på gennemførelse af princippet om gensidig anerkendelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område*, EFT C 12/2001, s. 1.

Program for gensidig anerkendelse

Område II (familieret omfattet af Bruxelles II-forordningen og familiesituationer, der opstår gennem andre forbindelser end ægteskab)

1. etape:

- afskaffelse af fuldbyrdelsesproceduren i forbindelse med afgørelser om samværsret
- instrument vedrørende familiesituationer, der opstår gennem andre samlivsformer end ægteskab
- udvidelse af anvendelsesområdet til også at omfatte afgørelser, der ændrer de betingelser for udøvelse af forældremyndigheden, som er fastsat i afgørelser truffet i forbindelse med skilsmissen eller separationen

2. etape:

- anvendelse af Bruxelles I-forordningens forenkede procedurer
- midlertidig fuldbyrdelse og foreløbige retsmidler

3. etape:

- generel afskaffelse af fuldbyrdelsesproceduren, på nogle områder i form af det europæiske tvangsfuldbyrdelsesinstrument, som finder direkte anvendelse i alle medlemsstater uden nogen mellemliggende procedurer.

December 2000 – Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder

Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder blev proklameret på Det Europæiske Råds møde i Nice i december 2000⁹. Rettighederne i henhold til charteret er et solidt grundlag for kommende aktioner på EU-plan, herunder den fremtidige lovgivning om forældremyndighed. Især fastslår artikel 24 i EU-charteret en række proceduremæssige og materielle rettigheder for barnet, som er inspireret af den FN-konvention, der omtales i afsnit 3.1 (se bilag 4).

=> Resumé:

- (1) Fællesskabet har indledt et ambitiøst etapevist program for gensidig anerkendelse med et dobbelt formål: (1) udvidelse af den gensidige anerkendelse til at omfatte anliggender, der ikke er dækket af nuværende fællesskabsinstrumenter, og (2) gradvis afskaffelse af fuldbyrdelsesproceduren i forbindelse med alle retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område.**
- (2) På det familieretlige område består programmets første etape i en udvidelse til de områder, der ikke er dækket af Bruxelles II-forordningen, samt i et specifikt projekt vedrørende samværsret. Disse to aspekter supplerer hinanden, idet udvidelsen af anvendelsesområdet for Bruxelles II-forordningen af Rådet betragtes som en forudsætning for det franske initiativ, som på sin side afprøver grundlaget for etape 2 og 3.**
- (3) Der arbejdes sideløbende i det nødvendige omfang med horisontale foranstaltninger, som har til formål at styrke den gensidige tillid og lette anerkendelsen.**

⁹ *Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder*, EFT C 364/2000, s. 1 (“EU-charteret”).

3. DEN INTERNATIONALE RAMME FOR FORANSTALTNINGER VEDRØRENDE FORÆLDREMYNDIGHED

3.1 Internationale konventioner om forældremyndighed

Haagerkonventionen af 1996 om forældremyndighed

En ny konvention, der endnu ikke er trådt i kraft, *Haagerkonventionen af 1996 om forældremyndighed* (se bilag 2)¹⁰, skal, når det gælder forbindelserne mellem de kontraherende stater, erstatte *Haagerkonventionen af 1961 om beskyttelse af mindreårige*¹¹. Konventionen af 1996 fastlægger regler for kompetence, lovvalg, anerkendelse og fuldbyrdelse af afgørelser om forældremyndighed, herunder samværsret. Medens konventionen af 1961 prioriterer nationalitet højest, er konventionen af 1996 baseret på, at det er den kontraherende stat, hvor barnet har sit sædvanlige opholdssted, der er kompetent. Den kompetente myndighed vil i princippet anvende den nationale lovgivning og kan henvise sagen til en domstol, der er bedre egnet til at behandle den. Afgørelserne anerkendes automatisk, og de kontraherende stater skal anvende en hurtig fuldbyrdelsesprocedure. Der er fastlagt en mekanisme for samarbejde mellem udpegede myndigheder.

Den omstændighed, at kompetencen ændres, hvis barnets sædvanlige opholdssted skifter, medfører risiko for magtanvendelse med henblik på at skabe en kunstig jurisdiktion og dermed opnå forældremyndighed over et barn. For at modvirke dette tager både Bruxelles II-forordningen¹² og konventionen af 1996 udgangspunkt i den mere succesfulde *Haagerkonvention af 1980 om internationale barnebortførelser*, som er i kraft i 36 lande, inklusive alle 15 medlemsstater (se bilag 2)¹³. Formålet med konventionen af 1980 er at genetablere status quo gennem øjeblikkelig tilbagegivning af børn, der er uretmæssigt fjernet¹⁴. Men henblik herpå omfatter konventionen en ordning for samarbejde mellem myndighederne om tilbagegivelse af et barn, der er uretmæssigt fjernet, og om den faktiske udøvelse af forældremyndighed og samværsret.

Konventionen af 1980 anerkender dog også, at det er nødvendigt med visse undtagelser fra forpligtelsen til tilbagegivelse af barnet, som nøje må fortolkes. Således omfatter artikel 13, litra

¹⁰ XXXIV. konvention om retternes kompetence, lovvalg, anerkendelse, fuldbyrdelse og samarbejde vedrørende forældremyndighed og foranstaltninger til beskyttelse af mindreårige (indgået den 19. oktober 1996) ("konventionen af 1996"). På nuværende tidspunkt er Nederlandene den eneste medlemsstat, der har undertegnet (men ikke ratificeret) konventionen.

¹¹ X. konvention om myndighedernes kompetence og lovvalget i sager vedrørende beskyttelse af mindreårige (indgået den 5. oktober 1961) ("konventionen af 1961"). Konventionen er gældende i Østrig, Frankrig, Tyskland, Italien, Luxembourg, Nederlandene, Portugal og Spanien samt i Polen, Schweiz og Tyrkiet. Konventionen af 1961 har været genstand for kritik på grund af flere konkurrerende retsgrundlag (nationalitet og sædvanligt opholdssted), utilstrækkeligt samarbejde mellem myndighederne og manglende bestemmelser om fuldbyrdelse.

¹² Artikel 4 i Bruxelles II-forordningen kræver, at domstolene skal udøve deres kompetence i overensstemmelse med 1980-konventionen, specielt dennes artikel 3 og 16. Dette betyder, at det efter et barns bortførelse er domstolen på barnets sædvanlige opholdssted, som fortsat udøver kompetence, frem for domstolen på barnets nye faktiske opholdssted.

¹³ XXVIII. konventionen om de civile retlige virkninger af internationale barnebortførelser (indgået 25. oktober 1980). Der foreligger et forslag til påbegyndelse af arbejdet med en protokol vedrørende udøvelse af samværsret.

¹⁴ Bortførelse eller tilbageholdelse af et barn betragtes som ulovlig, hvis der er sket brud på forældremyndigheden i henhold til lovgivningen i det land, hvor barnet havde sædvanligt opholdssted umiddelbart inden bortførelsen eller tilbageholdelsen. Det vigtigste er, at forældremyndigheden gælder bl.a. i henhold til lovgivningen, dvs. at der ikke kræves en retsafgørelse.

b), en undtagelse, hvis der er en alvorlig risiko for, at en tilbagegivelse vil udsætte barnet for fysisk eller psykisk overlast eller bringe det i en uholdbar situation. Det franske initiativ vedrørende samværsret var delvis et svar på de problemer, der i praksis er opstået med artikel 13, litra b), som påstås at kunne misbruges.

Andre beslægtede internationale instrumenter

Den europæiske konvention om forældremyndighed imødegår også problemet vedrørende ulovlig fjernelse gennem regler for anerkendelse og fuldbyrdelse af afgørelser om forældremyndighed (se bilag 3)¹⁵. Et tretrinssystem giver mulighed for påberåbelse af et gradvis stigende antal årsager til at afvise at tilbagegive barnet. Konventionen er ratificeret af alle medlemsstater, om end med forbehold, hvilket i praksis betyder, at det maksimale antal årsager til afvisning er gældende i alle tilfælde.

Den europæiske konvention om retsstillingen for børn født uden for ægteskab tager sigte på gradvis at bringe retsstillingen for børn født uden for ægteskab på linje med den, der gælder for børn født i ægteskab¹⁶.

Mod et kompleks af materielle og formelle rettigheder for børn

Ud over de ovennævnte instrumenter, der tager sigte på at lette anerkendelse og fuldbyrdelse, er der en stigende tendens i retning af anerkendelse af et kompleks af både materielle og formelle rettigheder for børn, som eksemplificeret ved *FN-konventionen af 1989 om barnets rettigheder* (se bilag 4)¹⁷. Som allerede nævnt er der i EU-charteret medtaget en artikel om barnets rettigheder.

Ligeledes skal nævnes det igangværende arbejde i Europarådet med *et udkast til en konvention om kontakt vedrørende børn*¹⁸. Konventionsudkastet fastslår en række generelle principper, såsom et barns ret til at bevare kontakt med begge forældre, og omfatter en række relevante former for beskyttelse og garantier, bl.a. en mekanisme til forudgående anerkendelse/fuldbyrdelse af kontakt, så vel som finansielle garantier eller tilsagn. Der forudses en samarbejdsordning mellem myndighederne, hvor disse vil være bemyndiget til ikke blot at sikre tilbagegivelsen af barnet, men også til at fastsætte eller ændre betingelserne for udøvelsen af samværsretten.

Det grundlæggende princip bag disse materielle rettigheder er, at "barnets tarv" bør være det overordnede kriterium ved alle afgørelser, der berører barnet¹⁹. Desuden har barnet ret til at bevare en regelmæssig kontakt med begge forældre, medmindre dette er i modstrid med barnets interesser²⁰. Hvad angår det formelle har børn ret til at blive hørt i forbindelse med alle procedurer, der berører dem, under hensyntagen til deres alder og modenhed²¹. *Den europæiske konvention om udøvelse af børns rettigheder* (se bilag 3) fastslår endvidere, at barnet har ret til at

¹⁵ *Europæisk konvention om anerkendelse og fuldbyrdelse af afgørelser om forældremyndighed* (Luxembourg, 20-5-1980).

¹⁶ *Den europæiske konvention om retsstillingen for børn født uden for ægteskab* (Strasbourg, 15-10-1975). I kraft i otte medlemsstater.

¹⁷ *De Forenede Nationers konvention om barnets rettigheder*, 20. november 1989 ("FN-konventionen").

¹⁸ I det omfang dette konventionsudkast berører Bruxelles II-forordningen, må muligheden af Fællesskabets tiltrædelse forudses.

¹⁹ Artikel 3 i FN-konventionen og artikel 24, stk. 2, i EU-charteret.

²⁰ Artikel 9 i FN-konventionen og artikel 24, stk. 3), i EU-charteret.

²¹ Artikel 12 i FN-konventionen og artikel 24, stk. 1, i EU-charteret.

anmode om, at der udpeges en særlig repræsentant, hvis indehaverne af forældremyndigheden er udelukket fra at repræsentere barnet²².

3.2 Virkningerne af Fællesskabets eventuelle tiltrædelse af konventionen af 1996

I overensstemmelse med Domstolens retspraksis i AETR-sagen om ekstern kompetence²³ kan medlemsstaterne ikke længere frit tiltræde konventionen af 1996, i det omfang dens bestemmelser om kompetence og fuldbyrdelse berører Fællesskabets regler (dvs. Bruxelles II-forordningen)²⁴. Som et resultat heraf er konventionen en blandet aftale, som skal tiltrædes af både medlemsstaterne og Fællesskabet.

Der fandt konsultationer sted under forhandlingerne om konventionen af 1996 og Bruxelles II-konventionen, som blev indgået i 1998, som skulle sikre et harmonisk sammenspil mellem dem, og Bruxelles II-forordningen blev tilpasset efter disse konsultationer. For det første blev der med artikel 10 i konventionen af 1996 ud over barnets sædvanlige opholdssted indført en konkurrerende kompetence for skilsmisseretten, hvilket i det væsentlige svarer til artikel 3, stk. 2, i Bruxelles II-forordningen²⁵. For det andet bemyndiger artikel 52 i konventionen af 1996 - den såkaldte frakoblingsklausul - de kontraherende stater til at indgå aftaler omfattende børn, der har deres sædvanlige opholdssted i én af de stater, der er part i sådanne aftaler²⁶.

For så vidt angår Fællesskabets eventuelle tiltrædelse af konventionen af 1996, kan følgende scenarier tænkes:

- (a) tiltrædelse af konventionen af 1996

Med dette scenarie anerkendes de bestræbelser, der allerede er gjort i forbindelse med forhandlingerne, og værdien af at operere med en sammenhængende international ramme til løsning af problemer vedrørende forældremyndighed, som ofte går ud over Fællesskabets grænser²⁷. Imidlertid har Fællesskabet som sådant ikke været involveret i disse forhandlinger, hvis formål var at forligge to internationale konventioner (Bruxelles II var på det pågældende tidspunkt et instrument under tredje søjle). Selv om det skal indrømmes, at der blev taget hensyn

²² *Den europæiske konvention om udøvelse af børns rettigheder* (Strasbourg, 25-1-1996), artikel 4.

²³ Sag 22//70, *Kommissionen mod Rådet*, Sml. 1971, s. 263. I en række sager, begyndende med AETR-sagen, har Domstolen anvendt teorien om implicit ekstern kompetence, dvs. at når Fællesskabet har handlet for at gennemføre en fælles politik, har medlemsstaterne ikke længere ret til at træffe eksterne foranstaltninger inden for et område, som vil berøre den pågældende fælles politik. Hvis kompetencen deles af Fællesskabet og medlemsstaterne, er den internationale aftale en "blandet aftale", som kun gælder i sin helhed, hvis begge parter deltager i aftalen.

²⁴ Bruxelles II-forordningen pålægger anerkendelse af alle afgørelser, herunder dem, der er baseret på anden kompetence i henhold til artikel 8, men inddrager også den anerkendende medlemsstats andre internationale forpligtelser: artikel 15, litra f), fastslår, at en afgørelse, der senere er truffet i en ikke-medlemsstat, hvor barnet har sit sædvanlige opholdssted, er en årsag til ikke-ankendelse, hvis afgørelsen opfylder betingelserne for at blive anerkendt i anerkendelsesmedlemsstaten. Desuden fastslår artikel 16, at en medlemsstat på grundlag af en international aftale kan undlade at anerkende en afgørelse baseret på anden kompetence.

²⁵ Bemærk, at artikel 10 i konventionen af 1996 indfører to yderligere krav: samtykke fra en tredjeperson, der har forældremyndighed, og at en af forældrene skal have sit sædvanlige opholdssted i skilsmislandet, når proceduren indledes.

²⁶ Med sådanne aftaler sidestilles ensartede lovgivninger baseret på særlig tilknytning af regional eller anden art.

²⁷ Behovet for at styrke det retlige samarbejde i anliggender vedrørende forældremyndighed findes også, når det gælder forbindelser med lande, som ikke deltager i Haagersamarbejdet, og kan tages op i de relevante fora, f.eks. i Barcelona-processen for Middelhavslandenes vedkommende.

til EU-rettens daværende udformning, begrænser konventionen af 1996 rent faktisk anvendelsesområdet for fremtidige EU-foranstaltninger vedrørende børn, der ikke er bosiddende i Fællesskabet. Skulle endvidere Fællesskabet, efter tiltrædelse af konventionen, ønske at lade ikke-bosiddende børn være omfattet, efterhånden som det udvikler sin politik på området (se afsnit 4.3 om dette spørgsmål), kan det blive bragt i den prækære situation, at det bliver nødsaget til at opsig konventionen, hvis dens bestemmelser ikke længere kan forenes med den fremtidige fællesskabspolitik.

Eftersom Fællesskabet ikke i øjeblikket deltager i Haagerkonferencen, forudsætter dette scenarie også, at de tekniske vanskeligheder i forbindelse med tiltrædelsen af konferencen kan løses, f.eks. ved hjælp af en protokol til konventionen.

– (b) genforhandling af konventionen af 1996

Fællesskabet kan anmode om en fornyet drøftelse af konventionens bestemmelser, inden det indgår forpligtelser. Der er to valgmuligheder: (1) Genforhandlingen kan begrænses til at omfatte artikel 52, for at gøre det muligt for Fællesskabet omgående at forpligte sig internationalt på grundlag af den vedtagne tekst, medens den politiske udvikling på fællesskabsplan kan fortsætte uhindret; (2) alternativt kan Fællesskabet søge at få genforhandlet konventionens materielle bestemmelser, i det omfang disse regler ikke i tilstrækkelig grad tager hensyn til Fællesskabets interesser.

En fornyet undersøgelse af de materielle bestemmelser i konventionen af 1996 skulle medføre en vurdering af, hvorvidt den forenkling, der opnås gennem en regel, som udelukkende er baseret på barnets sædvanlige opholdssted, i visse tilfælde kan medføre resultater, der må betragtes som utilfredsstillende. F.eks. kan man betragte det tilfælde, hvor et barn, som er opdraget af sine forældre i en medlemsstat (som også er den medlemsstat, hvis nationalitet de har), for nylig er flyttet til sine bedsteforældre, der er pensionister i et tredjeland, hvorved den pågældende medlemsstat er udelukket fra at udøve kompetence, selv i forbindelse med foranstaltninger vedrørende forældremyndighed, som gennemføres på dens territorium.

Såfremt en fornyet drøftelse af enten artikel 52 eller af konventionens materielle bestemmelser ikke længere er mulig eller ikke giver et tilfredsstillende resultat, medfører dette scenarie, at tiltrædelse af konventionen af 1996 ikke kan finde sted. Dette rejser også spørgsmålet om den fortsatte anvendelse af konventionen af 1961 i halvdelen af medlemsstaterne²⁸.

Endelig skal det bemærkes, at uanset holdningen til Fællesskabets tiltrædelse af konventionen af 1996 bør det stå klart, at en sådan tiltrædelse i sig selv ikke er tilstrækkelig til hverken at sikre ligebehandling af alle børn, som Rådet har ønsket, eller til at opnå den fornødne grad af forenkling af anerkendelse og fuldbyrdelse i et fælles retligt område. Konventionen af 1996 kan ikke desto mindre være en inspiration til fællesskabsregler om retlig kompetence (se afsnit 4.3).

²⁸ Hvis Fællesskabet ikke tiltræder konventionen af 1996, forbliver konventionen af 1961 i kraft for de medlemsstater, der har ratificeret den. Eftersom anvendelsen af konventionen ikke er begrænset til kun at omfatte børn, som har deres sædvanlige opholdssted i et kontraherende land, vil medlemsstatens prioritering af et barns nationalitet i visse tilfælde ikke være i overensstemmelse med Bruxelles II-forordningen.

=> Resumé:

- (1) Fællesskabet har eksklusiv kompetence i forbindelse med de anliggender i konventionen af 1996, som er omfattet af Bruxelles II-forordningen. Som et resultat heraf kan konventionen af 1996 kun være en blandet aftale.**
- (2) På grund af de begrænsninger, det medfører for kommende fællesskabsaktioner, må virkningerne af Fællesskabets eventuelle tiltrædelse af konventionen af 1996 nøje overvejes.**
- (3) I princippet er det muligt så vel som ønskeligt, at der både findes et internationalt instrument og et mere ambitiøst fællesskabsinstrument.**
- (4) Under alle omstændigheder bør Fællesskabets tiltrædelse af konventionen af 1996 ikke udelukke et mere vidtgående fællesskabsinstrument på området.**

4. DET VIDERE ARBEJDE

4.1 Mandatet fra Rådets møde den 30. november 2000 (retlige og indre anliggender)

Rådet (retlige og indre anliggender) vedtog i november 2000 programmet for gensidig anerkendelse, som klart fastslår slutresultatet, nemlig afskaffelsen af fuldbyrdelsesproceduren for Bruxelles II-forordningen, som er udvidet til at omfatte familiesituationer, der ikke allerede er omfattet, og afgørelser, der ændrer en oprindelig afgørelse. Ved samme lejlighed fremgik det, at der var forskellige synspunkter med hensyn til, hvad det næste skridt skulle være for at opnå det aftalte slutresultat. Specielt tog Rådet stærkt forbehold over for afskaffelsen af fuldbyrdelsesproceduren i forbindelse med afgørelser om samværsret - hvilket indgik i det franske initiativ - hvis denne afskaffelse ikke var ledsaget af en udvidelse af Bruxelles II-forordningens anvendelsesområde, således at ligebehandling af alle børn kunne sikres.

En revideret version af det franske initiativ, som blev forelagt i december 2000, lader spørgsmålet om anvendelsesområdet stå åbent, under afventning af afslutningen af arbejdet med udvidelsen af Bruxelles II-forordningens anvendelsesområde. Derfor er det nødvendigt at Kommissionen fremskynder sit arbejde på området, og i denne forbindelse er der nedenfor anført en række indledende overvejelser.

4.2 Indledende overvejelser over udvidelsen af anvendelsesområdet for Bruxelles II-forordningen

=> ved hjælp af en ændring af Bruxelles II-forordningen eller af en ny forordning?

Hvad angår formen er der åbenlyse fordele ved et enkelt instrument, som samler alle aspekter af forældremyndighed. Under alle omstændigheder bør det omfang af gensidig anerkendelse, der allerede er opnået med Bruxelles II-forordningen, som et minimum være gældende for alle afgørelser under det udvidede anvendelsesområde.

Med hensyn til det på nuværende tidspunkt rent formelle spørgsmål om, hvorvidt den vedtagne udvidelse skal have form af en ændring af Bruxelles II-forordningen eller af en ny forordning (som bygger på Bruxelles II-forordningens bestemmelser om forældremyndighed), og med hensyn til spørgsmålet om, hvilken stilling initiativet vedrørende samværsret skal indtage, kan følgende elementer vurderes:

=> hvilken type afgørelser skal være omfattet? (afgørelsernes form)

Betegnelsen "civile sager" i Bruxelles II-forordningen omfatter ikke blot retssager, men også procedurer, der foregår ved alle kompetente myndigheder i overensstemmelse med lovgivningen i den medlemsstat, hvor proceduren finder sted²⁹. Ud over afgørelser truffet af retlige eller administrative myndigheder betragtes i Bruxelles II-forordningen følgende som "retsafgørelser": (1) officielt bekræftede dokumenter, der er udstedt og eksigible i en medlemsstat og (2) forlig, der er indgået for retten under en retssag, og som er eksigible i den medlemsstat, hvor de er indgået³⁰.

²⁹ Artikel 1 i Bruxelles II-forordningen.

³⁰ Artikel 13, stk. 3, i Bruxelles II-forordningen.

Det er et spørgsmål, om udvidelsen af anvendelsesområdet til at omfatte afgørelser om forældremyndighed, som ikke er tilknyttet ægteskabsager, gør det muligt at medtage andre typer af private aftaler, hvad enten de er godkendt af en myndighed eller ej, så længe de kan fuldbyrdes i den medlemsstat, hvor de er indgået.

=> hvilke sager skal være omfattet? (afgørelsernes indhold)

Hvad angår afgørelsernes indhold kan anvendelsesområdet ikke udvides udelukkende af hensyn til det franske initiativ (dvs. afgørelser vedrørende en forælders ret til samvær). I stedet bør mekanismerne i Bruxelles II-forordningen kunne anvendes ved alle afgørelser om forældremyndighed, som planlagt i forbindelse med første etape i programmet for gensidig anerkendelse.

Der er også en række mulige løsninger med henblik på at ophæve den forbindelse, der opereres med i Bruxelles II-forordningen mellem afgørelsen om forældremyndighed og ægteskabsagen, gående fra det bredeste til det mere specifikke:

- alle afgørelser (hvad enten de er knyttet til opløsning af familien eller ej)
- afgørelser knyttet til opløsning af familien (efter eller på tidspunktet for opløsningen)
- afgørelser truffet i anledning af skilsmisse eller separation (Bruxelles II-forordningen) og afgørelser om ændring af sådanne afgørelser³¹
- afgørelser truffet på tidspunktet for skilsmissen eller separationen (Bruxelles II-forordningen).

Den første løsning ville formodentlig bedst støtte det formål i programmet for gensidig anerkendelse, som går ud på at ophæve forbindelsen mellem afgørelsen om forældremyndighed og ægteskabsagen.

=> hvilke børn skal være omfattet?

Bruxelles II-forordningens bestemmelser vedrører børn af begge ægtefæller, medens det franske initiativ er begrænset til børn under 16 år. Spørgsmålet om aldersgrænse er en materiel overvejelse, som tages op i forbindelse med anerkendelse af barnets autonomi (se afsnit 4.5 nedenfor).

Hvad angår det første tilfælde, hvis anvendelsesområde er begrænset til "afgørelser vedrørende opløsning af familier", kan det tænkes, at de kun vil involvere "børn af familien", herunder f.eks. den ene ægtefælles barn fra et tidligere ægteskab. Imidlertid er Rådets mandat utvetydigt på dette punkt. Forordningen bør omfatte alle børn, uanset deres familiesituation og -baggrund. Når først forbindelsen mellem afgørelsen om forældremyndighed og ægteskabsagen er fuldt ud ophævet, vil udvidelsen til børn af den ene af ægtefællerne bedre kunne behandles som en del af spørgsmålet om, hvem der skal udøve forældremyndighed eller tildeles samværsret (se nedenfor).

³¹ Nærværende arbejdsdokument omhandler udelukkende afgørelser om forældremyndighed. En eventuel udvidelse af anvendelsesområdet for Bruxelles II-forordningen for at tage hensyn til opløsning af andre familiestrukturer end ægteskab (anerkendelsen af sådanne strukturer kan variere betydeligt fra én medlemsstat til en anden) tages derfor ikke op. Når først afgørelsen om forældremyndighed er uafhængig af familiens opløsning, er det på det nuværende stadium ikke nødvendigt at behandle andre former for opløsning (som eventuelt ikke er omfattet af Bruxelles II-forordningen). Ejendomsretlige forhold (område 3 i programmet for gensidig anerkendelse) behandles heller ikke.

=> hvem kan udøve forældremyndighed eller tildeles samværsret?

Dette spørgsmål tages ikke direkte op i Bruxelles II-forordningen³², medens det franske initiativ er begrænset til samværsret, som udøves af "én af forældrene". Imidlertid har nogle medlemsstater påpeget behovet for anerkendelse af afgørelser, der indrømmer tredjepersoner samværsret, f.eks. en af forældrenes tidligere ægtefæller. I denne forbindelse kan følgende muligheder overvejes:

- ingen bestemmelser til begrænsning af, hvilke personer der kan udøve forældremyndighed eller indrømmes samværsret
- en af forældrene + et medlem af barnets tidligere "familie" (f.eks. en tidligere ægtefælle) - denne valgmulighed kunne være egnet, hvis anvendelsesområdet er knyttet til familiens opløsning³³
- én af forældrene (som ifølge det franske initiativ).

Spørgsmålet er, om der er en begrundelse for at indføre nogen yderligere materielle begrænsninger (dvs. ud over dem, der allerede eksisterer i henhold til den gældende nationale lovgivning) i et fællesskabsinstrument vedrørende gensidig anerkendelse. Det kan i stedet forudses, at selv om der ikke sker nogen begrænsninger i forbindelse med udvidelsen af anvendelsesområdet for Bruxelles II-forordningen, så er afskaffelsen af fuldbyrdelsesproceduren for samværsret forbundet med en begrænsning af, hvilke personer der kan indrømmes sådanne rettigheder. Dette spørgsmål er tæt knyttet til forholdet mellem "forældremyndighed" og "samværsret", som diskuteres nedenfor.

Foruden muligheden af at foretage en begrænsning af, hvilke personer der kan udøve forældremyndighed eller som kan tildeles samværsret, har nogle medlemsstater foreslået at medtage en positiv forpligtelse til at overveje samværsret for visse kategorier af personer. Dette punkt behandles under afsnit 4.5 nedenfor.

=> bør der være definitioner af betegnelserne "forældremyndighed", "samværsret", "familie" eller "husholdning"?

Bruxelles II-forordningen omfatter ikke en definition af begrebet forældremyndighed, således at dette overlades til den nationale lovgivning. En vis konvergens vil ikke desto mindre kunne udvikles gennem de relevante internationale instrumenter (se f.eks. definitionen af "forældremyndighed" i konventionen af 1996)³⁴. Spørgsmålet er, om der bør medtages en

³² Selv om teksten i artikel 15, stk. 2, og forordningens forbindelse til ægteskabssagen generelt hælder mod, at retten tildeles den ene af ægtefællerne, er forordningens anvendelsesområde på ingen måde begrænset i denne henseende.

³³ Udkastet til den europæiske konvention om kontakt vedrørende børn, som omtales i afsnit 3.1, anerkender et barns ret til at have kontakt ikke blot med sine forældre, men også med personer, som barnet har slægtsskabsbånd til, og eventuelt med andre personer, alt efter hvad der er i barnets interesse. I denne forbindelse defineres "slægtsskabsbånd" som "et tæt forhold, såsom forholdet mellem et barn og dets bedsteforældre eller søskende, som tilskrives et slægtsskabsbånd eller familietilknytning efter loven eller et de facto familieforhold".

³⁴ Artikel 1 i konventionen af 1996 omtaler den myndighed, der udøves af forældre, værger og andre bemyndigede repræsentanter", og de foranstaltninger, der er genstand for anerkendelse og fuldbyrdelse, omfatter udtrykkelig forældremyndighed, herunder retten til at bestemme barnets bopæl, og samværsret såvel som anbringelse af barnet i en plejefamilie eller på en institution (artikel 3). Artikel 3 i konventionen af 1980 omhandler "rettigheder, som tilkommer en person, en institution eller en anden myndighed som forældremyndighedsindehaver".

definition af "forældremyndighed", og hvilken forbindelse der er mellem dette begreb og "samværsret".

En definition af "familie" (eller "husholdning") vil også kunne være nyttig, hvis anvendelsesområdet er knyttet til familiens opløsning.

4.3 Regler om kompetence for de nye situationer

Udvidelsen af anvendelsesområdet kræver regler for kompetence for at dække de nye situationer.

=> Vedrørende børn, som har sædvanligt opholdssted i Fællesskabet

En enkelt løsning ville være at tillægge den medlemsstat, hvor barnet har sit sædvanlige opholdssted, kompetence, samtidig med at skilsmisserettens kompetence opretholdes, som fastsat i Bruxelles II-forordningen.

Der er imidlertid situationer, hvor der - selv om barnet har sædvanligt opholdssted i en medlemsstat - er en tilstrækkelig tæt tilknytning til en anden medlemsstat, som berettiger udøvelse af kompetence. I denne forbindelse kan den nye lovgivning:

- (a) anvende en mekanisme for overførsel af kompetence til en anden medlemsstat (svarende til den mekanisme, der findes i konventionen af 1996), efter beslutning af den medlemsstat, hvor barnet har sædvanligt opholdssted, eller
- (b) fastslå, ud over barnets sædvanlige opholdssted, alternative kompetencegrundlag (begge forældres sædvanlige opholdssted, barnets tidligere sædvanlige opholdssted eller deres fælles nationalitet kan være mulige forbindelsesfaktorer). F.eks. kan de alternative kompetencegrundlag, som er fastsat i artikel 2, stk. 1, i Bruxelles II-forordningen, i tilfælde af skilsmisse, separation og omstødelse af ægteskab sammen med de garantier, der er omhandlet i artikel 3, stk. 2, for ikke bosiddende børn, også være relevante for afgørelser om forældremyndighed, hvor der er tale om andre former for familieopløsning.

Den første mulighed kan vise sig at være ineffektiv, idet den udelukkende hviler på et skøn foretaget af den medlemsstat, hvor barnet har sit sædvanlige opholdssted, lige som den kræver, at procedurerne indledes i denne medlemsstat, medens den anden mulighed risikerer i unødigt grad at komplicere ordningen vedrørende kompetence.

Det bør også overvejes, (1) i hvilket omfang den medlemsstat, hvor den oprindelige afgørelse er truffet, for en begrænset periode kan fortsætte med at udøve kompetence til at ændre afgørelsen, og (2) i hvilket omfang fuldbyrdelsesmedlemsstaten kan udøve kompetence for at ændre betingelserne for afgørelsens gennemførelse.

=> Vedrørende børn, som har deres sædvanlige opholdssted uden for Fællesskabet

Når det drejer sig om børn, som har en væsentlig tilknytning til, men ikke har deres sædvanlige opholdssted i en medlemsstat, kan følgende muligheder overvejes:

- (a) ingen bestemmelser

I så tilfælde ville medlemsstaterne udøve kompetence i overensstemmelse med deres nationale lovgivning, men afgørelserne ville ikke altid blive anerkendt i hele Fællesskabet³⁵. Hvis der endvidere skulle blive truffet en beslutning om tiltrædelse af konventionen af 1996, ville medlemsstaterne være udelukket fra at udøve kompetence over børn, som har sædvanligt opholdssted i et andet kontraherende land.

- (b) anvendelse af international lovgivning, sammen med fuld eller begrænset anerkendelse

Ligesom under Bruxelles II-ordningen vil afgørelser baseret på et andet kompetencegrundlag under national lovgivning og vedrørende børn, der ikke er bosiddende i Fællesskabet, opnå fuld anerkendelse i andre medlemsstater. Denne anerkendelse kan være begrænset i overensstemmelse med eksisterende internationale aftaler, der er bindende for anerkendelsesmedlemsstaten, eller med kommende aftaler, som forhandles på fællesskabsplan. Og tiltrædelse af konventionen af 1996 vil udelukke kompetence, når det drejer sig om børn, der har sædvanligt opholdssted i et andet kontraherende land.

- (c) anførelse i forordningen af alternative grundlag for kompetence

Ligesom inden for Fællesskabet anerkendes det med denne mulighed, at der er situationer - selv om barnet ikke har sit sædvanlige opholdssted i en medlemsstat - hvor der eksisterer en væsentlig tilknytning, som berettiger udøvelsen af kompetence.

Imidlertid bliver merværdien ved at anføre grundlag for kompetence (hvorved der opnås fuld anerkendelse) yderligere begrænset, når der er tale om lande uden for Fællesskabet, da sådanne bestemmelser kun ville være brugbare i situationer, hvor der forekommer en nær tilknytning til tre lande (medlemsstaten, hvor afgørelsen er truffet, tredjelandet, hvor barnet har sit sædvanlige opholdssted og den medlemsstat, hvori anerkendelsen søges opnået). Det er derfor et spørgsmål, om merværdien i kraft af en sådan bestemmelse gør det berettiget at fravige den enkle regel om barnets sædvanlige opholdssted.

Det er klart, at spørgsmålet om tiltrædelse af konventionen af 1996 også må tages op i forbindelse med udarbejdelsen af regler vedrørende børn, der er ikke bosiddende i Fællesskabet.

=> bør "sædvanligt opholdssted" defineres i forordningen?

Spørgsmålet er, hvorvidt der bør anføres en definition af "sædvanligt opholdssted" på grundlag af Domstolens retspraksis.

4.4 Andre relaterede spørgsmål

=> lovvalg

Spørgsmålet om lovvalg tages ikke op i Bruxelles II-forordningen. Haagerkonventionen af 1996 henviser til det pågældende forums interne lovgivning (medmindre særlige omstændigheder hjemler, at lovgivningen i et andet land med nær tilknytning anvendes) og udelukker henvisning til andre regler.

³⁵ Selvfølgelig ville afgørelser om forældremyndighed vedrørende ikke bosiddende børn, der henhører under artikel 8 i Bruxelles II-forordningen, fortsat blive anerkendt i hele Fællesskabet, i det omfang dette er muligt i henhold til artikel 16 i Bruxelles II-forordningen.

Generelt set foregriber programmet for gensidig anerkendelse ikke spørgsmålet om lovvalg. På nuværende tidspunkt er det et åbent spørgsmål, om der bør arbejdes videre med harmoniseringen af reglerne for lovvalg i forbindelse med skilsmisse og forældremyndighed som et middel til at lette den gensidige anerkendelse³⁶.

=> samarbejde mellem myndigheder

Uanset om der indføres en fællesskabsmekanisme i den nye lovgivning, eller om samarbejdet fortsat vil være baseret på de eksisterende mekanismer, vil de kompetente nationale myndigheder være i stand til at deltage som kontaktpunkter i det europæiske retlige netværk for civil- og handelssager, som i øjeblikket er under oprettelse.

Hvorvidt det er nødvendigt med bestemmelser til styrkelse af samarbejdet mellem myndighederne (f.eks. i form af de bestemmelser om tilbagegivelse, der findes i det franske initiativ) afhænger af, om de nuværende samarbejdsmechanismer (f.eks. under konventionen af 1980) betragtes som tilfredsstillende³⁷. Det er f.eks. blevet foreslået at medtage en tidsfrist, inden for hvilken tilbagegivelsen af barnet skal finde sted.

Desuden understregede Rådet (retlige og indre anliggender) den 30. november 2000 betydningen af at fremme anvendelsen af mægling til løsning af familiekonflikter. Med dette formål for øje bør det overvejes, hvorledes myndighederne kan spille en mere aktiv rolle.

=> yderligere beskyttelse

Selv om nærværende overvejelser er centreret om udvidelse af Bruxelles II-forordningen og ikke berører de tekniske aspekter af afskaffelsen af fuldbyrdelsesprocedurer, vil det være relevant at anføre et par bemærkninger om beskyttelse.

På den ene side har der været udtrykt behov for, at myndighederne i fuldbyrdelsesmedlemsstaten kan gribe ind under ekstraordinære omstændigheder. Med dette formål for øje indeholder det franske initiativ en hasteprocedure for udsættelse af fuldbyrdelse af en række årsager (et begrænset antal i forhold til årsagerne til ikke-ankendelse i Bruxelles II-konventionen) og i tilfælde af, at en retsafgørelse om ikke-ankendelse har opnået formel retskraft. I denne forbindelse skal det bemærkes, at Bruxelles II-forordningen under alle omstændigheder hjemler, at den kompetente domstol i den medlemsstat, hvor barnet befinder sig, kan anvende sikrende retsmidler³⁸.

På den anden side anerkendes det i det franske initiativ, at hvis udøvelsen af samværsret skal lattes, bør den af forældrene, som har forældreretten, beskyttes bedre gennem yderligere begrænsning af muligheden for, at den af forældrene, der har samværsret, kan påberåbe sig udtagelsen i artikel 13, litra b), i konventionen af 1980 med det formål at forhindre barnets tilbagegivelse. Spørgsmålet er derfor, om det er nødvendigt med en ny formulering, frem for at basere sig på en snæver fortolkning af konventionen af 1980. Alternativt er det blevet foreslået at få etableret en beskyttelse inden udøvelsen af samværsretten, gennem anmodning om en erklæring om, at beslutningen om forældremyndighed anerkendes, eller ved at opnå et sådant

³⁶ I fortsættelse af et spørgeskema til medlemsstaterne vedrørende dette spørgsmål, som i øvrigt frembragte blandede reaktioner, har Kommissionen til hensigt i 2001 at iværksætte en undersøgelse af de praktiske aspekter af forskellene i lovvalgsregler.

³⁷ Samarbejdsmechanismen i konventionen af 1980 vil blive gennemgået på et specielt møde i Kommissionen i Haag i marts 2001.

³⁸ Artikel 12 i Bruxelles II-forordningen fastslår, at myndighederne i en medlemsstat kan anvende foreløbige, herunder sikrende retsmidler over for personer eller aktiver i denne stat.

tilsagn fra myndigheden i den medlemsstat, hvor samværet finder sted, eller fra den person, som har samværsretten. Denne mere proaktive fremgangsmåde synes at have inspireret udkastet til en europæisk konvention om kontakt vedrørende børn (se afsnit 3.1).

Hvorvidt det er nødvendigt at sikre beskyttelse som en modvægt til lettelsen af fuldbyrdelsen af afgørelser afhænger af, hvor effektivt det samarbejde, der er opbygget mellem myndighederne i medlemsstaterne er, og af tillidsforholdet mellem dem. For at øge denne tillid planlægger Kommissionen en række horisontale foranstaltninger, herunder minimumsstandarder for fuldbyrdelse.

=> minimumsstandarder for fuldbyrdelse

I det omfang fuldbyrdelsen af en afgørelse stadig skal ske under den nationale lovgivning, som kan variere betydeligt fra den ene medlemsstat til den anden, er det fortsat muligt i praksis "at ændre" en afgørelse i en vis udstrækning på fuldbyrdelsesstadiet. I nogle tilfælde vil en årsag, som ikke længere kan forhindre anerkendelsen af en afgørelse, kunne være til hinder for dens fuldbyrdelse. Det kan derfor være på sin plads at undersøge de praktiske problemer, der opstår på grund af forskelle i de nationale lovgivninger vedrørende fuldbyrdelse af afgørelser på det familieretlige område, og at overveje, om en vis grad af harmonisering eller et sæt minimumsstandarder kan være hensigtsmæssige. Dette arbejde er medtaget i de horisontale foranstaltninger i programmet for gensidig anerkendelse, og det vil kunne finde sted sideløbende med overvejelserne over den nye lovgivning om forældremyndighed.

Endelig arbejder Kommissionen med en række andre "proceduremæssige" foranstaltninger, som tager sigte på at lette den frie bevægelighed for afgørelser inden for Fællesskabet. I fortsættelse af vedtagelsen i maj 2000 af en forordning, der har til formål at lette fremsendelsen af dokumenter, fortsætter arbejdet med en harmonisering af reglerne på dette område.

4.5 Materielle overvejelser

=> betydningen af barnets synspunkter i forbindelse med proceduren

Nogle medlemsstater har foreslået, at den nye lovgivning i højere grad skulle involvere barnet i de afgørelser, der berører det. Dette betyder, at man går videre end til kravet i Bruxelles II-forordningen om, at barnet skal have lejlighed til at blive hørt og til at overveje sine synspunkter, under hensyntagen til barnets alder og modenhed. Forordningen kunne f.eks. fastslå, at barnet skal have ubetinget ret til at blive hørt, eller at dets ønsker skal respekteres, forudsat det har nået en vis alder. Det bør dog ikke glemmes, at denne ret generelt er blevet begrænset (med henvisning til barnets alder og modenhed) med det vigtige formål at beskytte barnet mod dets uerfarenhed eller mod manipulation fra andres side og for at gøre det muligt for dommeren at udøve et skøn på dette følsomme område.

=> indehavere af samværsret

I modsætning til Bruxelles II-forordningen, som overlader dette spørgsmål til den nationale lovgivning, er det blevet foreslået, at den nye lovgivning skulle være mere vidtgående med hensyn til udøvelsen af samværsret, f.eks. ved at tillade, at ethvert tidligere medlem af barnets familie, såsom en tidligere ægtefælle til en af forældrene, får samværsret eller ret til at ansøge om sådanne rettigheder.

Generelt vil disse materielle spørgsmål vedrørende barnets deltagelse i proceduren og udpegelse af indehaverne af samværsret kunne formuleres som krav, som skal opfyldes, for at retsafgørelsen kan anerkendes i andre medlemsstater. Visse lande, som i deres lovgivning lægger afgørende vægt på sådanne spørgsmål, vil måske tøve med at fremme anerkendelsen af disse

afgørelser yderligere, hvis ikke disse krav anvendes. Til gengæld er der en reel risiko for, at en medtagelse af dem vil kunne føre til en uheldig omvurdering fra anerkendelsesmedlemsstatens side af retsafgørelsens substans til skade for selve formålet med den gensidige anerkendelse.

=> Resumé:

- (1) En udvidelse af Bruxelles II-mekanismen til at omfatte alle retsafgørelser om forældremyndighed, uafhængigt af deres indhold, af de berørte børn eller af de personer, som måtte udøve forældremyndighed, vil bedst kunne opfylde mandatet fra Rådet (retlige og indre anliggender) af 30. november 2000 og sikre gennemførelsen af første etape af programmet for gensidig anerkendelse.**
- (2) Denne udvidelse af anvendelsesområdet for Bruxelles II-forordningen kræver, at der vedtages regler om kompetence for at dække de nye situationer. Barnets sædvanlige opholdssted er klart det første element, der bør tages i betragtning ved fastsættelsen af kompetence, men der bør forudses andre kompetencegrundlag. Når der er tale om børn, der er bosiddende inden for Fællesskabet, kan der forudses en mekanisme for overførsel af sagen til en anden medlemsstat eller særlige regler om kompetence. For så vidt angår børn, der er bosatte i et tredjeland, kunne muligheden af en medlemsstats supplerende kompetence, i henhold til dens nationale lovgivning, overvejes. I sidstnævnte tilfælde vil det være nødvendigt at tage spørgsmålet om tiltrædelse af konventionen af 1996 op til overvejelse.**
- (3) I denne forbindelse er der også en række proceduremæssige og materielle spørgsmål, der bør overvejes.**

5. AFSLUTTENDE BEMÆRKNINGER

- (1) Dette arbejdsdokument har til formål at danne grundlag for de videre drøftelser med henblik på at forelægge et forslag fra Kommissionen til en forordning om forældremyndighed. Kommissionen er bevidst om, at det er nødvendigt at fremskynde indsatsen på området, og Rådet (retlige og indre anliggender) understregede på sit møde den 30. november 2000, at dette arbejde var en forudsætning for gennemførelsen af det franske initiativ om samværsret. På baggrund af Rådets mandat vedrørende ligebehandling af alle børn mener Kommissionen, at anvendelsesområdet for Bruxelles II-forordningen nu bør udvides til at omfatte alle afgørelser om forældremyndighed. For så vidt angår kompetence åbner arbejdsdokumentet debatten om, hvorvidt den enkle regel om barnets sædvanlige opholdssted er tilstrækkelig til formålet.
- (2) Arbejdet skal ses i forbindelse med gennemførelsen af programmet for gensidig anerkendelse, hvis endelige formål er afskaffelsen af fuldbyrdelsesproceduren på det civil- og handelsretlige område. Udvidelsen af Bruxelles II-forordningens anvendelsesområde indgår i den første række af foranstaltninger på familieområdet, sammen med afskaffelsen af fuldbyrdelsesproceduren for afgørelser om samværsret. Sidstnævnte er ét af to igangværende specifikke projekter for afskaffelse af fuldbyrdelsesproceduren inden for begrænsede områder (det andet vedrører området ikke-anfægtede fordringer på det handelsretlige område ("Bruxelles I"), som blev drøftet på det uformelle Rådsmøde (retlige og indre anliggender) den 8. februar 2001.
- (3) Hvor prisværdig målsætningen om at afskaffe fuldbyrdelsesproceduren i Fællesskabet end er, vil spørgsmål om forældremyndighed ofte gå ud over Fællesskabets grænser, og der må derfor søges løsninger på internationalt plan. Som omtalt, må spørgsmålet om Fællesskabets eventuelle tiltrædelse af Haagerkonventionen af 1996 om forældremyndighed behandles sideløbende med udarbejdelsen af fællesskabslovgivningen. Ligeledes med dette formål for øje bør der føres en dialog med lande, der ikke deltager i Haagersamarbejdet, i andre regionale fora, f.eks. som en del af Barcelona-processen sammen med Fællesskabets partnere i Middelhavsområdet. En sammenhængende fællesskabsramme kan kun fremme denne internationale dialog.

Relevante bestemmelser om forældremyndighed i Bruxelles II-forordningen

Anvendelses- område	<ul style="list-style-type: none"> – civile sager vedrørende <u>forældremyndighed over ægtefællernes fælles børn i forbindelse med skilsmisse, separation og omstødelse af ægteskab</u> (artikel 1, stk. 1, litra b)) – Danmark undtaget (artikel 1, stk. 3)
Kompetence	<ul style="list-style-type: none"> – tidsbegrænset <u>kompetence hos skilsmisseretten</u>: (1) når barnet har sit sædvanlige opholdssted i den pågældende medlemsstat; (2) når barnet har sit sædvanlige opholdssted i én af medlemsstaterne, og mindst én af ægtefællerne har forældremyndighed, og kompetencen er accepteret af ægtefællerne og tjener barnets tarv (artikel 3) – skal udøves i overensstemmelse med Haagerkonventionen af 1980 om internationale barnebortførelser (artikel 4) – reglerne har eksklusiv karakter over for ægtefæller, som er statsborgere eller har sædvanligt opholdssted i en medlemsstat (artikel 7); <u>anden kompetence</u> afgøres efter statens egen lovgivning (artikel 8), men der er mulighed for, at en afgørelse ikke anerkendes under henvisning til en international aftale (artikel 16)³⁹ – mulighed for at vedtage foreløbige, herunder sikrende retsmidler, der er fastsat i den pågældende stats lovgivning, for at beskytte personer eller aktiver i denne stat (artikel 12) – <i>litispændens</i>: den anden ret, ved hvilken sagen anlægges, udsætter sagen, indtil det er fastslået, at den ret, ved hvilken sagen først er anlagt, er kompetent (artikel 11)
Anerkendelse	<ul style="list-style-type: none"> – <u>automatisk anerkendelse</u> (dvs. uden nogen særlig procedure); der kan anmodes om en afgørelse om anerkendelse (artikel 14); sag om anerkendelse kan udsættes, hvis afgørelsen appelleres (artikel 20) – udtømmende liste over grunde til <u>obligatorisk ikke-ankendelse</u>: anerkendelsen strider mod grundlæggende retsprincipper, idet der samtidig skal tages hensyn til barnets tarv; ret til forsvar; manglende forkyndelse af afgørelse for udeblevne personer; barnets eller en anden persons ret til at blive hørt; uforenelighed med senere afgørelse (artikel 15)
Fuldbyrdelse	<ul style="list-style-type: none"> – <u>ensidig procedure for erklæring om eksigibilitet på en parts anmodning</u>; erklæring om eksigibilitet kan appelleres af begge parter under overholdelse af nøje tidsfrister (artikel 26); anmodninger kan kun afvises af grunde til ikke-ankendelse (artikel 21) og på grundlag af en international aftale (artikel 16) – fuldbyrdelsesprocedure i henhold til national lovgivning
Medlemsstat	mulighed for aftaler mellem medlemsstaterne, som supplerer forordningen eller letter dens anvendelse (artikel 39) ⁴⁰
Forbindelse med internationale konventioner	har forrang frem for bl.a. Haagerkonventionen af 1961 om beskyttelse af mindreårige, Haagerkonventionen af 1996 om forældremyndighed og den europæiske konvention af 1980 om forældremyndighed (artikel 37)
Ikrafttrædelse	1. marts 2001 (artikel 46)

³⁹ Artikel 16 henviser til eksisterende internationale aftaler, der tidligere er indgået af individuelle medlemsstater, samt til eventuelle kommende aftaler, der forhandles med Fællesskabet.

⁴⁰ Bemærk, at artikel 39 er begrænset til praktiske tidsbegrænsede aftaler mellem medlemsstaterne, som ikke må afvige fra forordningens kapitel II og III, og for hvilke det endnu ikke har været muligt at vedtage et fællesskabsinstrument til gennemførelsen.

Haagerkonventionen af 1996 om forældremyndighed

Anvendelsesområde	<ul style="list-style-type: none"> – børn under 18 år (artikel 2) – forældremyndighed omfatter forældreret eller ethvert tilsvarende myndighedsforhold, som fastslår forældres, værgers eller andre bemyndigede repræsentanters rettigheder, beføjelser og ansvar i forhold til barnets person eller ejendom (artikel 1, stk. 2); <u>samværsret</u> omfatter retten til i en begrænset periode at medtage barnet til et andet sted end barnets sædvanlige opholdssted (artikel 3, litra b)
Kompetence	<ul style="list-style-type: none"> – de retlige eller administrative myndigheder i den kontraherende stat, hvor <u>barnet har sit sædvanlige opholdssted</u> (artikel 5); undtagelse i visse tilfælde af ulovlig bortførelse (artikel 7) – <i>forum non conveniens</i>: mulighed for at overføre sagen til en anden kontraherende stat, hvor det vil være mere hensigtsmæssigt at behandle sagen (artikel 8 og 9) – <u>konkurrerende kompetence for den ret, der har bevilget skilsmisse, separation eller omstødelse af ægteskab</u>, som i Bruxelles II-forordningen (supplerende krav: samtykke fra den tredjeperson, der har forældremyndighed; en af forældrene skal ved procedurens begyndelse have sit sædvanlige opholdssted i den medlemsstat, der er kompetent til at bevilge skilsmissen (artikel 10) – konkurrerende kompetence for myndighederne i den stat, hvor barnet opholder sig, eller hvor dets formue befinder sig, i hastetilfælde og til at træffe midlertidige foranstaltninger på denne stats område (artikel 11 og 12) – konflikt på grund af konkurrerende kompetence (artikel 13)
Lovvalg	<ul style="list-style-type: none"> – den kontraherende stats lovgivning; undtagelsesvis kan lovgivningen i en anden stat, som sagsforholdet er tæt tilknyttet, finde anvendelse (artikel 15) – udelukkelse af <i>renvoi</i> (artikel 21) – undtagelse: krænkelse af den offentlige orden, idet barnets tarv skal tages i betragtning (artikel 22)
Anerkendelse	<ul style="list-style-type: none"> – i kraft af gældende lovgivning (artikel 23, stk. 1) – liste over ikke-tvingende grunde til afvisning; i forhold til Bruxelles II-forordningen også kontrol af kompetence (artikel 23, stk. 2)
Fuldbyrdelse	<ul style="list-style-type: none"> – anmodning om fuldbyrdelseserklæring eller registrering med henblik på fuldbyrdelse; proceduren skal være "enkel og hurtig"; afvisning er kun mulig på grund af ikke-ankendelse (artikel 26) – fuldbyrdelse i henhold til den anmodede stats lovgivning "inden for de deri fastsatte grænser og under hensyntagen til barnets tarv" (artikel 28)
Samarbejde mellem centralmyndigheder	<ul style="list-style-type: none"> – gensidig bistand, herunder vedrørende udøvelse af samværsret og retten til at opretholde direkte regelmæssig kontakt (artikel 35, stk. 1) – egnethedserklæring for den af forældrene, der ansøger om samværsret (artikel 35, stk. 2) – internationalt bevis for forældremyndighed (artikel 40)
Den såkaldte "frakoblingsklausul"	<ul style="list-style-type: none"> – kontraherende stater er bemyndigede til at indgå aftaler <u>vedrørende børn, der har deres sædvanlige opholdssted i en af de stater, der deltager i aftalerne; dette gælder også for ensartede lovgivninger baseret på særlig tilknytning af regional eller anden art</u> (artikel 52)
Forbindelser med andre instrumenter	erstatte Haagerkonventionen af 1961 om beskyttelse af mindreårige; Haagerkonventionen af 1980 om internationale barnebortførelser har forrang

(artikel 50)

Ikrafttrædelse

er endnu ikke trådt i kraft; Nederlandene er den eneste medlemsstat, der har undertegnet (men ikke ratificeret) konventionen

Haagerkonventionen af 1980 om internationale barnebortførelser

Anvendelsesområde	<ul style="list-style-type: none">– ethvert barn under 16 år, som havde bopæl i en kontraherende stat umiddelbart inden krænkelsen af forældremyndigheden eller samværsretten (artikel 4)– "ulovlig bortførelse eller tilbageholdelse", når <u>den strider mod de rettigheder ifølge loven</u> i den stat, hvor barnet havde bopæl umiddelbart inden bortførelsen eller tilbageholdelsen, som faktisk blev udøvet, eller ville være blevet udøvet, hvis ikke bortførelsen eller tilbageholdelsen var sket; forældremyndigheden kan <u>støttes på loven</u>, på en retlig eller administrativ afgørelse eller på en aftale, som har retlig gyldighed (artikel 3)– "forældremyndighed"; "samværsret" (artikel 5)
Samarbejde mellem centralmyndigheder	<ul style="list-style-type: none">– bl.a. for at indlede procedurer med henblik på at få barnet tilbagegivet og til at sikre en reel udøvelse af samværsretten (artikel 7)– anmodning til centralmyndigheden i den stat, hvor barnet har bopæl eller i enhver anden kontraherende stat om bistand til at sikre, at barnet tilbagegives (artikel 8) eller til at tilrettelægge den faktiske udøvelse af samværsretten (artikel 21)– den pågældende myndighed skal bestemme, at barnet skal tilbagegives, hvis der er gået mindre end <u>ét år</u> fra den dag, da den ulovlige bortførelse fandt sted; ellers skal de bestemme, at barnet skal tilbagegives, <u>medmindre det godtgøres, at barnet er faldet til i sine nye omgivelser</u> (artikel 12)
Mulige undtagelser for barnets tilbagegivelse	<ul style="list-style-type: none">– ikke faktisk udøvelse af forældrerettigheden eller samtykke i bortførelsen eller tilbageholdelsen (artikel 13, litra a))– <u>alvorlig risiko for, at tilbagegivelsen vil udsætte barnet for fysisk eller psykisk skade eller på anden måde sætte barnet i en situation, som det ikke bør tåle</u> (artikel 13, stk. b))– barnet modsætter sig tilbagegivelse og har nået en sådan alder og modenhed, at der bør tages hensyn hertil (artikel 13)– tilbagegivelse er uforeneligt med grundlæggende principper i den anmodede stat til beskyttelse af menneskelige friheder og rettigheder (artikel 20)
Forbindelse med andre instrumenter	<ul style="list-style-type: none">– begrænser ikke anvendelsen af andre instrumenter, som har til formål at sikre tilbagegivelse af et barn, som ulovligt er blevet bortført, eller at tilrettelægge samværsret (artikel 34)– de kontraherende stater kan aftale at begrænse restriktionerne for tilbagegivelse (artikel 36)
Ikrafttrædelse	<ul style="list-style-type: none">– trådte i kraft den 1-12-1983– er ratificeret af alle medlemsstater

Europæisk konvention STE 105 om forældremyndighed

"ulovlig bortførelse"	<u>bortførelse i strid med en afgørelse om forældremyndighed over barnet, der er truffet, og som kan fuldbyrdes i en kontraherende stat; undladelse af at tilbagegive et barn, når tiden for udøvelse af samvær med barnet er udløbet (artikel 1, litra d))</u>
Samarbejde mellem centralmyndigheder	
Anerkendelse og fuldbyrdelse	<ul style="list-style-type: none"> – en afgørelse om forældremyndighed, der er truffet i en kontraherende stat, skal anerkendes og, hvis den kan fuldbyrdes i oprindelsesstaten, fuldbyrdes i enhver anden kontraherende stat (artikel 7) – "skal anvende en enkelt og hurtig fremgangsmåde" (artikel 14) – modtagerstaten kan træffe bestemmelse om omfanget og udøvelsen af samværsretten (artikel 11)
System i tre etaper for tilbagegivelse efter ulovlig bortførelse	<ul style="list-style-type: none"> – tilbagegivelse kan ikke nægtes, hvis barnet og dets forældre er statsborgere i den stat, hvor afgørelsen blev truffet, og barnet havde sin bopæl på statens område, eller barnet ikke er tilbagegivet ved udløbet af den aftalte periode for samvær, og der er fremsat anmodning om tilbagegivelse til en centralmyndighed inden seks måneder (artikel 8) – nægtelse af tilbagegivelse i tilfælde, hvor anmodningen er fremsat inden seks måneder, kan kun ske, såfremt der er sket proceduremæssige fejl (artikel 9) – yderligere grunde til nægtelse af tilbagegivelse i alle andre tilfælde: uforenelighed med grundlæggende principper, ændrede forhold (herunder hensyntagen til barnets mening), barnets tilknytning til modtagerstaten eller uforenelig afgørelse (artikel 10 og 15) – i forbindelse med de tilfælde, der er omhandlet i artikel 8 og 9, kan der tages forbehold med henvisning til de yderligere grunde, der er omhandlet i artikel 10 (artikel 17)
Forbindelser med andre instrumenter	Kontraherende stater kan indbyrdes anvende enslydende love vedrørende forældremyndighed eller et særligt system med hensyn til anerkendelse og fuldbyrdelse af afgørelser (artikel 20)
Ikrafttrædelse	– 1. september 1983; i kraft i alle medlemsstater, men med udbredt anvendelse af forbeholdene i henhold til artikel 17

Europæisk konvention STE 160 om udøvelse af børns rettigheder

Anvendelsesområde	børn under 18 år (artikel 1)
Barnets formelle rettigheder	<ul style="list-style-type: none"> – barnet har ret til at blive informeret og til at give udtryk for sin mening under procedurer, der berører barnet (artikel 3) – barnet har ret til at anmode om udpegelse af en særlig repræsentant (artikel 4)
Forbindelse med andre instrumenter	udelukker ikke anvendelsen af andre instrumenter (artikel 15)
Ikrafttrædelse	1. juli 2000; kun i kraft i én medlemsstat (Grækenland)

Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder

Artikel 24 – Børns rettigheder

- (1) Børn har ret til den beskyttelse og omsorg, der er nødvendig for deres trivsel. De kan frit udtrykke deres synspunkter. Der tages hensyn hertil i forhold, der vedrører dem, i overensstemmelse med deres alder og modenhed.
- (2) I alle handlinger vedrørende børn, uanset om de udføres af offentlige myndigheder eller private institutioner, skal barnets tarv komme i første række.
- (3) Ethvert barn har ret til regelmæssigt at have personlig forbindelse og direkte kontrakt med begge sine forældre, medmindre dette er i modstrid med dets interesser.

De Forenede Nationers konvention af 1989 om barnets rettigheder

Artikel 1	"barn" : ethvert menneske under 18 år, medmindre barnet bliver myndigt tidligere efter den lov, der gælder for barnet.
Artikel 3	"barnets tarv" skal komme i første række
Artikel 9	<ul style="list-style-type: none"> – barnet må ikke adskilles fra sine forældre mod deres vilje, undtagen når det bestemmes, at en sådan adskillelse er nødvendig af hensyn til barnets tarv – et barn, der er adskilt fra den ene eller begge forældre, har ret til at opretholde regelmæssig personlig forbindelse og direkte kontakt med begge forældre, undtagen hvis dette strider mod barnets tarv
Artikel 11	forholdsregler til at bekæmpe børns ulovlige fjernelse til og manglende tilbagevenden fra udlandet
Artikel 12	<ul style="list-style-type: none"> – barnets synspunkter skal tillægges passende vægt i overensstemmelse med dets alder og modenhed – barnet skal især gives mulighed for at udtale sig i enhver behandling ved dømmende myndighed eller forvaltningsmyndighed af sager, der vedrører barnet; disse "familiemæssige anliggender" omfatter udøvelse af forældremyndighed og specielt spørgsmål om bopæl og samværsret
Artikel 18	<p>begge forældre har fælles ansvar for barnets opdragelse og udvikling</p> <ul style="list-style-type: none"> – ikrafttrædelse den 2-9-90 – ratificeret af alle medlemsstater